

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ Π. ΑΛΠΙΤΣΗ
ΚΑΤΑΝΟΩ ΚΕΙΜΕΝΑ & ΕΚΘΕΤΩ ΤΙΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΜΟΥ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Σύμβολα

☑ Άσκηση κλειστού τύπου

🗑 Άσκηση ανοιχτού τύπου

📦 Άσκηση τράπεζας θεμάτων

👉 Σημαντική σημείωση

→ Βλέπε απάντηση στο βιβλίο: Σ. Π. Αλπίτση, *Περνώντας από τη θεωρία στην πράξη*
– *Νεοελληνική Γλώσσα & Λογοτεχνία Γ' Γενικού Λυκείου*, εκδόσεις αξία

Α΄ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΚΥΚΛΟΣ
- ΆΝΘΡΩΠΟΣ -

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Α.6. Πνευματική Ηγεσία / ο Διανοούμενος

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ: σελ. 254-258

ΘΕΜΑ Α: σελ. 257

Επιλεγμένα αποσπάσματα σχετικά με το θέμα όπου εστιάζει η περίληψη:

- Η αναζήτηση του ουσιώδους
- δύναμη
- πρέπει να είναι ελεύθερος
- Ο Καμύ την υποχρέωση αυτή την προσδιορίζει πολύ παραστατικά: «Ο ρόλος του πνευματικού ανθρώπου», παρατηρεί, «είναι να δείχνει ότι “ο βασιλιάς είναι γυμνός, όταν είναι γυμνός” και όχι να περιγράφει εκστατικά τα ανύπαρκτα φανταστικά ρούχα του».
- θάρρος
- Χρειάζεται και η συνείδηση της ευθύνης... Κάθε σκέψη, κάθε φράση, κάθε πράξη του πνευματικού ανθρώπου πρέπει να απορρέει από τη συνείδηση της πνευματικής του ευθύνης. Πρέπει να μη λησμονεί πως ο προορισμός του είναι η διακονία του πνεύματος και όχι η παρακολούθηση των ρευμάτων.

☞ Η περίληψη μπορεί να οργανωθεί με τη μέθοδο αιτιών (χαρακτηριστικά)-αποτελεσμάτων (χρέος/αποστολή που αναλαμβάνει).

✍ Ο Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος, αξιοποιώντας το μύθο του Άντερσεν, η «Αόρατη στολή του αυτοκράτορα», αναδεικνύει τα χαρίσματα του υπεύθυνου πνευματικού ανθρώπου. Πρώτιστο καθήκον του είναι με σθένος και ελεύθερο φρόνημα να εστιάζει στα ουσιώδη ζητήματα, αποκαλύπτοντας τα κενά της εξουσίας. Γι' αυτό ο συγγραφέας τονίζει ότι ευθύνη του είναι να αντισταθεί στον κομφορμισμό, ώστε να διατηρήσει την πνευματική του ενάργεια.

(60 λέξεις)

ΘΕΜΑ Β

Ερώτημα 1^ο : σελ. 257

Κύρια σημεία σχεδιαγραμματικής απάντησης:

Κείμενο 1:

- Άλλωστε, οδηγός στη ζωή μου υπήρξαν τα παραδείγματα των αγωνιστών για τη λευτεριά της Κρήτης
- ζούμε στην Ελλάδα, όπου στην αρχαία ακόμη εποχή ήταν υποχρέωση του πολίτη να παίρνει θέση στα κοινά. Εξάλλου, «πολιτική» για μένα ήταν πάντοτε

ο αγώνας ενάντια σε κάθε είδους βαρβαρότητα και βία. Ενάντια στο ψέμα, στην απάτη, στην ασχήμια και στην όποιας λογής ανηθικότητα.

Κείμενο 2:

- Βλέπε σημειώσεις περίληψης (ΘΕΜΑ Α)

 Τα δύο κείμενα συνομιλούν μεταξύ τους, καθώς βρίσκονται σε σχέση αλληλοσυμπλήρωσης. Ειδικότερα, και στα δύο επισημαίνονται τα χαρίσματα και το χρέος του πνευματικού ανθρώπου με πρώτο εκείνο της αναζήτησης για το ουσιώδες με εφόδιο το ελεύθερο φρόνημα (στο Κείμενο 1 αναφέρεται: «οδηγός στη ζωή μου υπήρξαν τα παραδείγματα των αγωνιστών για τη λευτεριά», στο Κείμενο 2 αναφέρεται: «Η αναζήτηση του ουσιώδους έχει γίνει επιτακτικό αίτημα... Και, για να το κατορθώνει τούτο, πρέπει να είναι ελεύθερος.». Επίσης, στα δύο κείμενα προβάλλεται emphaticά ότι ο διανοούμενος οφείλει να διατρανώνει την αλήθεια με θάρρος (στο Κείμενο 1 αναφέρεται: «Ο Καμύ την υποχρέωση αυτή την προσδιορίζει πολύ παραστατικά: «Ο ρόλος του πνευματικού ανθρώπου... να δείχνει ότι “ο βασιλιάς είναι γυμνός, όταν είναι γυμνός” και όχι να περιγράφει εκστατικά τα ανύπαρκτα φανταστικά ρούχα του», στο Κείμενο 2 αναφέρεται: «“πολιτική” για μένα ήταν πάντοτε ο αγώνας ενάντια σε κάθε είδους βαρβαρότητα και βία. Ενάντια στο ψέμα, στην απάτη, στην ασχήμια και στην όποιας λογής ανηθικότητα.»). Επομένως, τα κείμενα 1 και 2 οραματίζονται τον υπεύθυνο χαρισματικό πνευματικό άνθρωπο. (80 λέξεις)

Ερώτημα 2° : σελ. 257

 Ο Αλ. Καμύ χρησιμοποιεί το παραμύθι του Άντερσεν, η «Αόρατη στολή του αυτοκράτορα», παρομοιάζοντας με **λογοτεχνικό ύφος** το μικρό αυθόρμητο παιδί που τόλμησε να φωνάξει την αλήθεια ότι «ο βασιλιάς είναι γυμνός!» με τον ειλικρινή και θαρραλέο πνευματικό άνθρωπο. Πρόκειται ουσιαστικά για μία **αφήγηση συναισθηματικά φορτισμένη που με τρόπο παραστατικό αναδεικνύει-εξηγεί τη θέση του συγγραφέα** για το χρέος και τις αρετές του πνευματικού ανθρώπου, **πείθοντας τον αναγνώστη, τον οποίο συγκινεί και ταυτόχρονα βοηθά να κατανοήσει το κείμενο. Επομένως, η μεταφορική αναλογία έχει την αποδεικτική αξία ενός λογικού επιχειρήματος** (τέλεια-πειστική επαγωγή).

Ερώτημα 3° : σελ. 257

Ο βιωματικός χαρακτήρας του κειμένου αναδεικνύεται μέσα ορισμένα χαρακτηριστικά όπως:

- ✓ **αφήγηση προσωπικών βιωμάτων σε α' ενικό ρηματικό πρόσωπο** που καθιστούν το κείμενο **πιο πειστικό και συγκινητικό**, εφόσον οι αναγνώστες-στριες αντιλαμβάνονται το ηρωικό φρόνημα των προγόνων του Μ. Θεοδωράκη που επηρέασε πολύ τη ζωή και το έργο του: «οδηγός στη ζωή μου υπήρξαν τα παραδείγματα των αγωνιστών για τη λευτεριά της Κρήτης, ανάμεσα στους οποίους -το λέω με υπερηφάνεια- συγκαταλέγεται και η γενιά μου πάππου προς πάππο».

- ✓ **ρήματα δράσης («αγωνίστηκα») και κρίσης («πίστευα και πιστεύω») σε α' ενικό ρηματικό πρόσωπο και μη συνοπτικό/εξακολουθητικό ποιόν ενέργειας** που μεταφέρουν την ακλόνητη πίστη/αφοσίωση του Μ. Θεοδωράκη στις ιδέες και τα ιδανικά του, στάση που προκαλεί τον θαυμασμό και την εκτίμηση των αναγνωστών: «Και φυσικά ποτέ δεν αγωνίστηκα μόνο για τον εαυτό μου, αλλά πάντα για τους άλλους... Γιατί μόνο έτσι πίστευα και πιστεύω πως ένας καλλιτέχνης είναι ειλικρινής με τον εαυτό του και, επομένως, άξιος να δημιουργήσει και να χαρίσει γύρω του τους καρπούς της πνευματικής του δημιουργίας».

ΘΕΜΑ Γ: σελ. 258

 Ο ήρωας του κειμένου αποφασίζει εν τέλει να αλλάξει στάση και να εναντιωθεί στο σύστημα, γιατί συνειδητοποιεί ότι δεν μπορεί να απαρνηθεί τα ιδανικά του. Αρχικά, μέσα από τον **εσωτερικό μονόλογο** αισθητοποιείται η εσωτερική του πάλη («“Τρελός είμαι εγώ να γίνω τρελός;”, “Ναι, τρελός είμαι!”, αυτή η μυστική φωνή ακούγεται άξαφνα μέσα του...»), εφόσον, από τη μία πλευρά αισθάνεται φόβο απέναντι στο σύστημα, τόσο που να σκέφτεται ότι θα ήταν τρελός να αντισταθεί, μα, από την άλλη, κρίνει ότι αυτή η «τρέλα» τον εκφράζει, γιατί του υπενθυμίζει το ηθικό. Ως φυσική συνέπεια, η «φωνή» **επαναλαμβάνει** μέσα του ότι «ένας είναι ο Αγών» και ότι άνθρωποι, όπως ο ίδιος, πρέπει να μένουν πιστοί σε αυτόν, αν θέλουν να ζήσουν ελεύθεροι σε έναν πιο δίκαιο κόσμο. Κατά συνέπεια, ο ήρωας τελικά αλλάζει στάση, εξού και ο **συνδυασμός της τριτοπρόσωπης αφήγησης με τη δραματική περιγραφή** κλιμακώνει την αγωνία μας, αναπαριστώντας πειστικά την ψυχική ένταση, το θάρρος και τον ενθουσιασμό του: «Μπροστά στο μικρόφωνο...ξεδιπλώνει το χειρόγραφο, κοιτάζει κατάματα τον άνθρωπο-γομολάστιχα στο παράθυρο του κοντρόλ... Ισιάζει το χειρόγραφο που έχει τσαλακωθεί, ύστερα το σκίζει στα δύο, το σκίζει στα τέσσερα, το σκίζει στα οχτώ...».

Προσωπικά θαυμάζω την αποφασιστικότητα, το θάρρος και τον ρομαντισμό του ήρωα και δικαιολογώ απόλυτα τη μεταστροφή του, αφού, αν είχε θυσιάσει τα ιδανικά του, θα ήταν δυστυχής και θα υπέφερε από τύψεις. Συγκινημένη-ος από το παράδειγμά του, εύχομαι όλοι να είμαστε εξίσου γενναίοι/γενναίες, να σκεφτόμαστε και να λειτουργούμε με τον ίδιο τρόπο, γιατί διαφορετικά η δημοκρατία φθείρεται και θεριεύουν η ανισότητα και οι κοινωνικές αδικίες.

(200 λέξεις)

→ **Εντόπισε τους παραπάνω κειμενικούς δείκτες στο βιβλίο: Σ. Π. Αλπίτση, Περνώντας από τη θεωρία στην πράξη – Νεοελληνική Γλώσσα & Λογοτεχνία Γ' Γενικού Λυκείου, εκδόσεις αξία**

→ **εσωτερικός μονόλογος:** σελ. 439-440

→ **επανάληψη:** σελ. 19

→ **συνδυασμός τριτοπρόσωπης αφήγησης και δραματικής περιγραφής:** σελ. 439 & 441

Επιστολή σε απρόσωπο-επίσημο ύφος και ευγενικό τόνο που αποτελεί ουσιαστικά κείμενο επιχειρηματολογίας που στοχεύει στην πειθώ του παραλήπτη:

- **Εξωτερικά χαρακτηριστικά:** πάνω δεξιά πρέπει να σημειωθεί **Τόπος-Ημερομηνία**, ακολουθεί κάτω αριστερά **προσφώνηση**, μετά τον επίλογο κάτω δεξιά ή αριστερά σημειώνεται η **επιφώνηση**.
- **Εσωτερικά γνωρίσματα περιεχομένου:** στον πρόλογο: σύσταση πομπού και θέμα/σκοπός επιστολής, στον επίλογο: παράκληση πομπού προς τον αποδέκτη της επιστολής ώστε να αποδεχτεί την πρόσκληση που του γίνεται.
- Λογική απόδειξη του θέματος με ορθά επιχειρήματα (έγκυρα και αληθή) και τεκμήρια (ενδείκνυται η χρήση παραδειγμάτων στο Α' Σκέλος).
- Κυριολεκτική γλώσσα και άλλες γλωσσικές επιλογές της επιχειρηματολογίας: εδώ θα χρησιμοποιήσουμε: αποφαντικές προτάσεις με ρήματα σε έγκλιση οριστική για να δηλωθούν οι θέσεις του με βεβαιότητα (Α' Σκέλος), προτάσεις επιθυμίας με ρήματα σε έγκλιση υποτακτική για να δηλωθεί επιθυμία (Β' Σκέλος), προτρεπτική υποτακτική σε β' πληθυντικό (πρόσκληση) κ.τλ.
- Για την εκπροσώπηση της νέας γενιάς, μπορεί να χρησιμοποιηθεί επιλεκτικά α' πληθυντικό. Κυρίαρχο πρόσωπο θα είναι το γ' πρόσωπο.

σελ. 258: Κρατώ σημειώσεις από τα κείμενα αναφοράς που θα με βοηθήσουν να αποδείξω τις θέσεις μου και να εμπλουτίσω το περιεχόμενο του κειμένου που θα γράψω.

Κείμενα 1:

- ✓ Η ίδια η επιστολή με το οικείο ύφος της, γραμμένη σε προσωπικό-εξομολογητικό τόνο που αποτελεί απάντηση του Μίκη Θεοδωράκη στην πρόσκληση για τη μουσική εκδήλωση του Δημοτικού Σχολείου Γαλατά. (Β' Σκέλος)
- ✓ «Με τα παραμύθια και τις ιστορίες διπλασιάστηκε η ζωή μας», γράφει σ' ένα ποίημά του ο αδερφός μου ο Γιάννης. Για μένα μερικοί ισχυρίζονται ότι έζησα πολλές ζωές. Και πώς να μην τις ζήσω με τις ατέλειωτες ιστορίες για την Κρήτη και τις επαναστάσεις της και τους Κρητικούς που πολέμησαν για την ελευθερία της Ελλάδας, ιστορίες που άκουγα νύχτα-μέρα από τον πατέρα μου, τον θείο μου, τον ξάδερφό μου και κυρίως από τον παππού μου τον Μιχαήλ. (Α' Σκέλος)
- ✓ Συχνά -θα το ακούσατε κι εσείς- με κατηγορούν πως «ασχολήθηκα» με την πολιτική, σα να μη ζούμε στην Ελλάδα, όπου στην αρχαία ακόμη εποχή ήταν υποχρέωση του πολίτη να παίρνει θέση στα κοινά. Εξάλλου, «πολιτική» για μένα ήταν πάντοτε ο αγώνας ενάντια σε κάθε είδους βαρβαρότητα και βία. Ενάντια στο ψέμα, στην απάτη, στην ασχήμια και στην όποιες λογής ανηθικότητα. Και φυσικά ποτέ δεν αγωνίστηκα μόνο για τον εαυτό μου, αλλά πάντα για τους άλλους, τον ελληνικό λαό, την Ελλάδα και όλους τους αδύνατους, τους αδικημένους της Οικουμένης. (Α' & Β' Σκέλος)
- ✓ Γιατί μόνο έτσι πίστευα και πιστεύω πως ένας καλλιτέχνης είναι ειλικρινής με τον εαυτό του και, επομένως, άξιος να δημιουργήσει και να χαρίσει γύρω του τους καρπούς της πνευματικής του δημιουργίας. (Β' Σκέλος)

Κείμενο 2:

✓ Σε καιρούς, που κρίνονται, που δοκιμάζονται τα πάντα και που τα πάντα είναι ενδεχόμενο (ελπίζω ότι θα μείνει ενδεχόμενο) να καταρρεύσουν από στιγμή σε στιγμή, πολλά πράγματα που έτερπαν τους προγόνους μας αποτελούν περιττές πολυτέλειες. Η αναζήτηση του ουσιώδους έχει γίνει επιτακτικό αίτημα. Και αυτό το αίτημα πρέπει να εκφράζει και με την όποια του δύναμη να εκπληρώνει ο πνευματικός άνθρωπος. (Α' Σκέλος)

✓ «Ο ρόλος του πνευματικού ανθρώπου», παρατηρεί, «είναι να δείχνει ότι “ο βασιλιάς είναι γυμνός, όταν είναι γυμνός” και όχι να περιγράφει εκστατικά τα ανύπαρκτα φανταστικά ρούχα του». Η παρομοίωση είναι παρμένη από το θαυμάσιο εκείνο παραμύθι του Άντερσεν, την «Αόρατη στολή του αυτοκράτορα»... Αυτό το παιδάκι, λέει ο Καμύ, πρέπει να είναι ο πνευματικός άνθρωπος. Μα, για να είναι αυτό το παιδάκι, δεν αρκεί η ελευθερία. Χρειάζεται και η συνείδηση της ευθύνης. Η συνείδηση της ευθύνης δεν υπάρχει στο παραμύθι. Υπάρχει στη ζωή. (Α' Σκέλος)

✓ Πρέπει να μη λησμονεί πως ο προορισμός του είναι η διακονία του πνεύματος και όχι η παρακολούθηση των ρευμάτων. (Α' & Β' Σκέλος)

🔗 Στο υπόδειγμα που ακολουθεί έχει χρησιμοποιηθεί πορτοκαλί γραφή σε σημεία που εμπνεύστηκε ο πομπός από τα κείμενα αναφοράς που μελέτησε. Επίσης, τα επιχειρήματα που «έχτισε» ο/η συγγραφέας έχουν εμπλουτιστεί με τη βοήθεια του υλικού που μελέτησε στις σελίδες της ενότητας του βιβλίου (σελ. 247-249 & 250-251)

Τόπος, Ημερομηνία

Σεβαστέ κύριε...,

Αποφασίσαμε να επιδιώξουμε την επικοινωνία μαζί σας, καθώς θα θέλαμε να μας παραχωρήσετε μία συνέντευξη που θα δημοσιοποιηθεί στο επόμενο τεύχος της τριμηνιαίας εφημερίδας που εκδίδει το σχολείο μας. Έτσι, θα μας δώσετε την ευκαιρία να σας γνωρίσουμε καλύτερα και να διαβάσουμε τις απόψεις σας για όσα σοβαρά συμβαίνουν γύρω μας και μας ανησυχούν.

Είναι αλήθεια ότι οι νέοι και οι νέες έχουμε ανάγκη να ακούσουμε τη φωνή των διανοουμένων, γιατί τα προβλήματα που μαστίζουν τη γενιά μας είναι πολλά. Αρχικά, μας λείπουν τα πρότυπα. Η επικράτηση της τεχνολογίας και η συνακόλουθη υποβάθμιση του βιβλίου και της τέχνης, όπως η μουσική και ο κινηματογράφος, αποχαυνώνουν τη νεολαία. Παράλληλα, η υπερπληροφόρηση και η τελειοποίηση των μέσων της προπαγάνδας, σε συνδυασμό με το έλλειμμα παιδείας που – παραδόξως- μαστίζει τη γενιά με την πιο εύκολη πρόσβαση στην εκπαίδευση (!), μας καθιστούν ευάλωτους στη **μαζικοποίηση**, δηλαδή στην άβουλη συμμόρφωση στο ευτελές, το επιφανειακό. Τέλος, ο **εκφυλισμός της δημοκρατίας**, ως απόρροια της πολιτικής διαφθοράς, αλλά και της παθητικοποίησης των πολιτών, ολοένα και μας απογοητεύει, μας εξωθεί να μην πιστεύουμε πια στη δύναμή μας και να υπομένουμε την αδικία, τη **βία**, την **ανελευθερία**, την απανθρωπιά. Συνεπώς, **σε καιρούς που κινδυνεύουν να καταρρεύσουν πολλά αγαθά που έτερπαν τους προγόνους μας, χρειαζόμαστε τους πνευματικούς ανθρώπους να μας καθοδηγήσετε με τις γνώσεις**

σας, να μας εμπνεύσετε με το ταλέντο σας, να μας εμπυχώσετε με το αγωνιστικό σας φρόνημα.

Είναι πολλοί οι τρόποι που οι πνευματικοί άνθρωποι μπορείτε να μας πλησιάσετε. Αρχικά, χρειάζεται να είστε ανοιχτοί στον διάλογο με τους νέους, ανταποκρινόμενοι σε αιτήματα όπως το παρόν, δίνοντας συνεντεύξεις σε σχολικά έντυπα ή σε νεανικά κανάλια στο διαδίκτυο, που, παρά τις παγίδες του, δίνει βήμα και σε όσους θέλουν κι έχουν το θάρρος να πουν την αλήθεια, προσεγγίζοντας τη νέα γενιά που το χρησιμοποιεί. Έπειτα, οι διανοούμενοι που προέρχονται από τον καλλιτεχνικό χώρο, όπως εσείς, έχουν την ευκαιρία να μας χαρίσουν τους καρπούς της πνευματικής του δημιουργίας εκδίδοντας βιβλία, αρθρογραφώντας, δημιουργώντας τέχνη. Τέλος, όσο κι αν αμφισβητείται, ο πνευματικός άνθρωπος οφείλει να συμμετέχει ενεργά στους κοινωνικούς αγώνες, υπενθυμίζοντας έτσι στο νέο ότι είναι υποχρέωση του πολίτη να παίρνει θέση στα κοινά κι ότι η «πολιτική» παραμένει πάντοτε ένας αγώνας ενάντια στη βαρβαρότητα, στο ψέμα, στην ανηθικότητα.

Κλείνοντας την επιστολή μας, ελπίζουμε ότι θα ανταποκριθείτε στην πρόσκλησή μας και θα μας δώσετε την ευκαιρία να μιλήσουμε μαζί σας για όλα τα σοβαρά ζητήματα, σε μία συνέντευξη που θα αντανakλά με ειλικρίνεια τις ανησυχίες μας για το μέλλον.

Με σεβασμό,
Οι μαθητές και οι μαθήτριες
του Γενικού Λυκείου...(στοιχεία σχολείου¹)

(406 λέξεις)

¹ Δεν αναφέρουμε τέτοια προσωπικά δεδομένα: ονοματεπώνυμο, σχολείο, πόλη κ.τλ.